

การใช้ประโยชน์และความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ก้านช่อดอกชกของ
วิสาหกิจชุมชน ตำบลบ่อแสน อำเภอทับปุด จังหวัดพังงา
Utilization and Needs for Development Peduncle's Sugar Palm
(Arenga pinnata Werr.) Product of Community Enterprises Borsae
Subdistrict, Thapput District, Phangnga Province

ภัทรวรรต ศรีบุญจิต¹ ธวัชชัย จิตวารินทร์² บุญชัย เมฆแก้ว³ เบนจกกาญจน์ นิรัตติชัย⁴
กัญญาภักดิ์ นันทชัย⁵ ซุฟเฟียณี สนิ⁶

Pattarawat Sriboonjit, Tawatchai Jitwarin, Boonchat Mekkaeo,
Benjakarn Nirattisai, Kanyapak Nantachai, Sufianee Sani

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์ก้านช่อดอกชกและศึกษาความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ก้านช่อดอกชกของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ่อแสน ในการศึกษาการใช้ประโยชน์ก้านช่อดอกชกได้ทำการศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง คือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ่อแสน จำนวน 13 คน และในการศึกษาความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้ทำการศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง คือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ่อแสน จำนวน 19 คน และกลุ่มลูกค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ่อแสน จำนวน 66 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ t-test และ One-Way ANOVA ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธี LSD ผลการศึกษา พบว่า การใช้ประโยชน์จากก้านช่อดอกชกสามารถใช้เพื่อพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และใช้เพื่อการปศุสัตว์ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ก้านช่อดอกชกเป็นกระเป๋าผ้ามากที่สุด เนื่องจากมีความเป็นไปได้ในการผลิต ($\bar{X} = 4.06$, $SD = 0.78$) สามารถดึงดูดและเป็นความต้องการของผู้บริโภค ($\bar{X} = 4.11$, $SD = 0.66$) มีความสะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ($\bar{X} = 4.24$, $SD = 0.66$) สามารถสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ($\bar{X} = 4.24$, $SD = 0.66$) มีประโยชน์ใช้สอยสามารถใช้ได้หลายโอกาส ($\bar{X} = 4.24$, $SD = 0.66$) และผู้ที่มีการรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันมีความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ก้านช่อดอกชกเป็นกระเป๋าผ้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ (Keywords): การใช้ประโยชน์; พัฒนาผลิตภัณฑ์; ก้านช่อดอกชก

Received: 2022-07-25 Revised: 2022-09-09 Accepted: 2022-09-11

^{1 2 3 4 5 6} วิทยาลัยชุมชนพังงา สถาบันวิทยาลัยชุมชน Phangnga Community College, Institute of Community College. Corresponding Author e-mail: nantachaikanyapak1234@gmail.com

Abstract

The objectives of this research were to study the utilization of peduncle's sugar palm (*Arenga pinnata* Werr.) and needs for development peduncle's sugar palm (*Arenga pinnata* Werr.) product of Borsae'n' s famers community enterprises. To study the utilization of peduncle's sugar palm (*Arenga pinnata* Werr.), it was selected the sample of 13 Borsae'n' s famers community enterprises. To study needs for development Peduncle's sugar palm (*Arenga pinnata* Werr.), they were selected sample of 19 Borsae'n' s famers community enterprises and 66 customers of Borsae'n' s famers community enterprises. The research instruments were questionnaires and indepth interviews. Descriptive statistics used to analyze data were mean and standard deviation, and inferential statistics were independent t – test and One-Way ANOVA. In case of significant differences were at 0.05 level, a pairwise comparison using the LSD test was employed. The results showed that utilization of peduncle's sugar palm (*Arenga pinnata* Werr.) can be used for product development and livestock. The needs of samples for development of peduncle's sugar palm (*Arenga pinnata* Werr.) to cloth bags. Since there was a production possibility ($\bar{X} = 4.06$, $SD = 0.78$), it can be said that the product can be attractive and needed of the consumer ($\bar{X} = 4.11$, $SD = 0.66$), it reflected the local wisdom of the community ($\bar{X} = 4.24$, $SD = 0.66$), it created profitable income for people in the community ($\bar{X} = 4.24$, $SD = 0.66$) and used in different situations ($\bar{X} = 4.24$, $SD = 0.66$). The incomes had a significance differences at 0.05 level ($p\text{-value} < 0.05$).

Keywords: Utilization; Product Development; Peduncle's Sugar Palm

บทนำ (Introduction)

ต้นขก (*Arenga pinnata* Werr.) จัดเป็นพันธุ์ไม้หายากและเฉพาะถิ่นของจังหวัดพังงา โดยเป็นพืชยืนต้นวงศ์เดียวกับต้นปาล์ม เจริญเติบโตตามแนวภูเขาหิน มีลำต้นตรง เมื่อโตเต็มที่จะมีขนาดสูงประมาณ 20 - 25 เมตร ใบยาวประมาณ 3 เมตร คล้ายใบมะพร้าวแต่ใหญ่กว่าและแข็งแรงกว่า ความมหัศจรรย์ของต้นขก สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย เช่น ส่วนของต้นขกที่นิยมนำมาใช้ประโยชน์ ได้แก่ ผลขกที่นิยมนำมารับประทาน น้ำหวานจากต้นขกนำมาทำเป็นน้ำตาลแว่น และน้ำตาลผง ใบขกนำมาจักสานและตัดเย็บมงหลังคา (องอาจ ตัณฑวณิช, 2560) ปัจจุบันการนำส่วนต่าง ๆ ของต้นขกมาใช้ประโยชน์ลดน้อยลง เนื่องจากรูปแบบของการนำมาใช้ประโยชน์นั้นเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นตั้งแต่โบราณ กรรมวิธีบางอย่างไม่ได้รับการสืบสานหรือรับช่วงต่อ และสูญหายไปตามกาลเวลา ยกตัวอย่างเช่น ก้านช่อดอกขก ซึ่งในอดีตชาวบ้านได้นำเส้นใยจากช่อดอกขกมาประดิษฐ์เพื่อใช้เป็นวัสดุแทนเชือกในการจูงสัตว์ เช่น วัว ควาย และประดิษฐ์เฟอร์นิเจอร์แต่ไม่ได้รับ

ความนิยมเนื่องจากการดูแลรักษายากและชำรุดเสื่อมสลายอย่างรวดเร็ว แต่ในปัจจุบันก้านช่อดอกชกไม่ได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์แต่อย่างใด ทำให้ชาวบ้านในชุมชนเมื่อทำการเก็บลูกชกเพื่อนำไปรับประทานหรือนำส่วนอื่น ๆ ไปใช้ประโยชน์แล้ว ก็ ไม่ได้นำก้านช่อดอกชกมาใช้ประโยชน์ ก้านช่อดอกชกจึงเปรียบเสมือนวัสดุเหลือทิ้งไม่เกิดมูลค่าและประโยชน์แก่ ชุมชน ในการนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเบื้องต้นแล้วพบว่า ส่วนของก้านช่อดอกชกมีเส้นใย อยู่ภายในจำนวนมาก เส้นใยเหล่านี้มีลักษณะเด่นคือ เป็นเส้นกลม ยาว มีผิวและสีสวยงามตามธรรมชาติ มีความเหนียว หากมีการนำเส้นใยจากก้านช่อดอกชกไปพัฒนาให้มีคุณสมบัติเหมาะสม แล้วนำไปเผยแพร่สำหรับการผลิตงานหัตถกรรม ถัก ทอ และสาน จะเป็นการเพิ่มมูลค่าให้แก่วัสดุเหลือทิ้งที่มีอยู่จำนวนมากและสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้ จากการตรวจสอบเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากเส้นใย พบว่ามีการนำเอาเส้นใยพืช มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น นภัทชนก ขวัญสง่า และคณะ (2564) นำเส้นใยตาลามาทำผลิตภัณฑ์ของตกแต่งบ้าน ชุตติมา หวังเบ็ญหมัด และธนากร พฤกษ์รัตน์นภา (2563) นำเส้นใยสับปะรดมาออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่น ศรีธัญย์ จันทร์แก้ว และคณะ (2563) นำเส้นใยใบอ้อยมาผลิตเครื่องประกอบการแต่งกาย และ นาวิ เป็ลยวิจิตร (2562) นำเส้นใยกาบหมากมาพัฒนาเป็นเคหะสิ่งทอ

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นผู้วิจัยพบว่าต้นชกมีคุณสมบัติและประโยชน์ที่ดีหลายประการ แต่ยังมีปัญหาจากเศษเหลือทิ้งจำนวนมากในธรรมชาติ ซึ่งเกิดจากชาวบ้านนำส่วนของลูกชกและนำน้ำหวานจากวงช่อดอกไปใช้ประโยชน์แล้วทิ้งส่วนของก้านช่อดอกที่เหลือจำนวนมาก และไม่ได้นำไปใช้ประโยชน์ปล่อยให้เปื่อยผุไปเองตามธรรมชาติ จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยได้เล็งเห็นว่าส่วนของก้านช่อดอกชกที่เหลือทิ้ง น่าจะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการผลิตงานหัตถกรรมได้ ซึ่งจะเป็นการช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับ วัสดุเหลือทิ้งจากการใช้ประโยชน์อื่นเพิ่มมูลค่า ในการนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเบื้องต้นแล้วพบว่า ส่วนของก้านช่อดอกชกมีเส้นใย อยู่ภายในจำนวนมาก เส้นใยเหล่านี้มีลักษณะเด่นคือ เป็นเส้นกลม ยาว มีผิวและสีสวยงามตามธรรมชาติ มีความเหนียว หากมี การนำเส้นใยจากช่อดอกชกไปพัฒนาให้มีคุณสมบัติเหมาะสม แล้วนำไปเผยแพร่สำหรับการผลิตงานหัตถกรรมถัก ทอ และสาน จะเป็นการเพิ่มมูลค่าให้แก่วัสดุเหลือทิ้งที่มีอยู่จำนวนมาก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

1. เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์ก้านช่อดอกชกของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ่อแสน ตำบลบ่อแสน อำเภอทับปุด จังหวัดพังงา
2. เพื่อศึกษาความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ก้านช่อดอกชกของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ่อแสน ตำบลบ่อแสน อำเภอทับปุด จังหวัดพังงา

วิธีการดำเนินวิจัย (Research Methods)

รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed method) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์ก้านช่อดอกชกของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ่อแสน ตำบลบ่อแสน อำเภอบ้านลาด จังหวัดพิจิตร และใช้การวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ก้านช่อดอกชกของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ่อแสน ตำบลบ่อแสน อำเภอบ้านลาด จังหวัดพิจิตร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์ก้านช่อดอกชกของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ่อแสน ตำบลบ่อแสน อำเภอบ้านลาด จังหวัดพิจิตร

ประชากร คือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ่อแสน จำนวน 20 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ่อแสนที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 13 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้ประสบการณ์การทำงานเกษตร หรือแปรรูปน้ำตาลชกมาไม่น้อยกว่า 5 ปี

2. การวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ก้านช่อดอกชกของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ่อแสน ตำบลบ่อแสน อำเภอบ้านลาด จังหวัดพิจิตร

ประชากร คือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ่อแสน จำนวน 20 คน และลูกค้าประจำที่เคยซื้อผลิตภัณฑ์ชกชกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ่อแสน จำนวน 78 คน (จากบัญชีรายชื่อลูกค้าประจำ)

กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย สมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ่อแสน จำนวน 19 คน และกลุ่มลูกค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ่อแสน จำนวน 66 คน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้จากกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. 1970 : 607-610) แล้วสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมกลุ่ม และแบบสอบถามเพื่อศึกษาความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ก้านช่อดอกชกที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยพิจารณาภายใต้กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกและประชุมกลุ่ม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 แนวคำถามในการสัมภาษณ์ และส่วนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ก้านช่อดอกชก

2. แบบสอบถามการศึกษาความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ก้านช่อดอกชก แบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (5 - Rating Scale) จำนวน 25 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอนดังนี้

1. ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลไปยังกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ่อแสน เพื่อขอเก็บข้อมูลโดยการประชุมกลุ่มและสัมภาษณ์เชิงลึก
2. ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และได้รับแบบสอบถามกลับคืนจากกลุ่มตัวอย่างคิดเป็นร้อยละ 100 และเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง
3. ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้วนำเสนอ อภิปรายผล และสรุปผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล 2 รูปแบบ ตามประเภทข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลเชิงคุณภาพ
  - 1.1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
  - 1.2 ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลเชิงคุณภาพ 2 วิธี ได้แก่ ตรวจสอบจากภายในโดยพิจารณาใน 2 ประเด็น คือ ข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูล และกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล และตรวจสอบจากภายนอก โดยใช้วิธีการรับฟังเสียงสะท้อนจากผู้ให้ข้อมูลที่เข้าร่วมวิจัย (Playback method)
2. ข้อมูลเชิงปริมาณ
  - 2.1 ตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นในด้านความเรียบร้อย และความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้รับ
  - 2.2 วิเคราะห์ระดับความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ก้านช่อดอกชก โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์การจัดระดับค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ยตามการคำนวณค่าเฉลี่ยเลขคณิต ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.21 – 5.00	หมายถึง	ระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.41 – 4.20	หมายถึง	ระดับมาก
ค่าเฉลี่ย	2.61 – 3.40	หมายถึง	ระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.81 – 2.60	หมายถึง	ระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.80	หมายถึง	ระดับน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistic) สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลโดยแสดงค่าร้อยละ แจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สถิติเชิงอนุมาน (inferential statistic) สำหรับวิเคราะห์การเปรียบเทียบความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ก้านช่อดอกชก ได้แก่ สถิติ t-test และ สถิติ One-Way ANOVA ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธี LSD

ผลการวิจัย (Research Results)

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมกลุ่มร่วมกับสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ่อแสนเรื่องการใช้ประโยชน์จากก้านช่อดอกชก พบว่า ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ่อแสนและชาวบ้านชุมชนบ่อแสน มีการเก็บผลผลิตหรือใช้ประโยชน์จากต้นชกเพียง 3 ส่วนเท่านั้น ได้แก่ ลูกชก น้ำหวานชก และก้านช่อดอกชก

สำหรับการเก็บลูกชกจากต้น ชาวบ้านในชุมชนจะทำการทดลองเก็บผลชกบางส่วนจากต้นชกที่มีความสมบูรณ์พร้อมที่จะเก็บผลผลิต โดยสังเกตได้จากจำนวนทะลาย ต้นชกที่มีความสมบูรณ์จะต้องมีจำนวนทะลายอย่างน้อย 2 ทะลายขึ้นไป หลังจากนั้นนำผลชกที่ได้มาทดลองผ่าเพื่อตรวจสอบเมล็ดที่อยู่ภายในว่าสุกพร้อมสำหรับเก็บหรือไม่ หากเมล็ดภายในผลชกสุก ชาวบ้านในชุมชนก็จะทำการเก็บผลชกส่วนที่เหลือบนต้นทั้งหมด วิธีการเก็บผลชกคือต้องทำการตัดก้านช่อดอกชกหรือทะลายเนื่อออกจากต้นชกด้วยความระมัดระวัง เนื่องจากผลชกจะมีน้ำยางซึ่งเป็นอันตรายต่อผิวหนังทำให้ผู้ที่สัมผัสเกิดอาการคัน ดังนั้นก่อนที่จะนำมาผลิตซึ่งเป็นเนื้อในมารับประทาน ต้องนำผลชกมาเผาหรือต้มให้สุกก่อนจากนั้นนำมาผ่าเพื่อแกะเอาเมล็ดที่อยู่ภายในออกมาล้างน้ำสะอาด จึงจะสามารถนำมาปรุงเป็นอาหารได้ตามความต้องการ เช่น ลูกชกลอยแก้ว ลูกชกในน้ำเชื่อม เป็นต้น เมื่อทำการเก็บผลจากต้นชกเสร็จสิ้น ต้นชกต้นนั้นร้อยละ 80 จะไม่สามารถออกผลได้อีก ทำได้เพียงผลิตน้ำหวานชกจากก้านช่อดอกชกและก้านช่อดอกชกที่ถูกตัดเท่านั้น หลังจากตัดก้านช่อดอกชก ต้นชกนั้นยังสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตจากโคนช่อที่ถูกตัด ซึ่งก็คือน้ำหวานชก ต้นชกนั้นเป็นพืชที่สามารถผลิตน้ำหวานได้เป็นจำนวนมาก ต้นชกที่สมบูรณ์จะให้ผลผลิตน้ำหวานประมาณ 5,000 - 6,000 ลิตรต่อหนึ่งฤดูกาล ช่วงเวลาในการเก็บเกี่ยวน้ำหวานชกจะอยู่ในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนพฤษภาคมของทุกปี รวมทั้งสิ้น 7 เดือน ต้นชกสามารถให้ผลผลิตน้ำหวานจากก้านช่อดอกชกและก้านช่อดอกชก ภาษาพื้นบ้านเรียกว่างวงดอกหรืองวงลูก วิธีในการดูว่าต้นชกต้นใดมีความสมบูรณ์ ผลิตน้ำหวานพร้อมสำหรับการเก็บเกี่ยว สังเกตได้จากช่วงเวลาที่ยอดชกบาน ต้นชกต้นใดมีผึ้งและชันโรงมากินน้ำหวานเป็นจำนวนมาก เป็นการบ่งบอกให้รู้ว่าต้นชกต้นนั้นมีผลผลิตน้ำหวานพร้อมสำหรับการเก็บเกี่ยว กรรมวิธีในการเก็บผลผลิตน้ำตาลชก ผู้เก็บจะต้องปีนขึ้นต้นชก โดยขึ้นไปตามไม้โองหรือพะองที่ได้ทำการพาดและรัดด้วยเถาวัลย์ที่มีความเหนียวซึ่งได้ผูกยึดติดไว้กับต้น เมื่อผู้เก็บปีนขึ้นไปถึงจุดที่จะทำการเก็บน้ำหวานชกจากก้านช่อดอกและก้านช่อดอก ก็จะเริ่มจากแกะเปลือกที่หุ้มก้านออก ทำความสะอาดคราบตัวก้านด้วยรกที่หุ้มอยู่รอบตัวต้นชก จนเห็นตัวก้านอย่างชัดเจน ผู้เก็บก็จะเริ่มตีชกตัวก้านเพื่อให้ก้านไม่เปราะตอนโยกหรือเวกก่อนที่จะทำการตัดเพื่อเก็บผลผลิตน้ำหวานชก เมื่อตัดก้านช่อดอกเรียบร้อยแล้วก็นำภาชนะรองรับน้ำหวาน เช่น กระบอกไม้ไผ่ถึงพลาสติกในการรองรับน้ำหวานที่ไหลออกมา โดยต้องใส่เปลือกไม้เคี้ยวที่มีคุณสมบัติลดการบูดเสียลงไปในภาชนะรองรับเพื่อให้ น้ำหวานชกสามารถเก็บไว้ได้นานขึ้น ผลผลิตน้ำหวานชกสามารถแปรรูปเป็นน้ำตาลชกได้หลายประเภท เช่น น้ำตาลเหลว น้ำตาลแฉ่น น้ำตาลผง และทอพีหรือลูกกวาดชก ซึ่งจะมีลักษณะแตกต่างกันตามความต้องการและกระบวนการผลิต

การใช้ประโยชน์จากก้านช่อดอกชก หลังจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมกลุ่ม สามารถแยกแนวทางการใช้ออกเป็น 2 แนวทาง คือ การใช้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ และใช้เพื่อการปศุสัตว์ การใช้ประโยชน์จากก้านช่อดอกชกเพื่อพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนต่าง ๆ เช่น ตะกร้า กระจ่าง ต้นไม้ เครื่องประดับตกแต่ง เครื่องเรือน เครื่องใช้ และสำหรับการนำก้านช่อดอกชกมาใช้ในการปศุสัตว์ เช่น การทำเชือกจูงสัตว์ เป็นต้น แต่ปัจจุบันการนำมาใช้ในการปศุสัตว์ไม่เป็นที่นิยม เนื่องจากมีวัสดุอื่นที่มีความแข็งแรงทนทานกว่าในท้องตลาด ทำให้ชุมชนมีความต้องการพัฒนาก้านช่อดอกชกเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เพื่อเป็นผลิตภัณฑ์ทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในชุมชน เป็นการนำวัสดุเหลือใช้มาสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่ม ส่งเสริมการสร้างอาชีพและเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชนอีกทางหนึ่ง

ตารางที่ 1 ความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ก้านช่อดอกชก

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ความคิดเห็น
1. ผลิตภัณฑ์จากก้านช่อดอกชกที่มีความเป็นไปได้ในการผลิต			
หมวกผ้า	3.86	0.99	มาก
กระเป๋าผ้า	4.06	0.78	มาก
รองเท้าผ้า	3.53	0.98	มาก
กระเป๋า/ตะกร้าสาน	3.88	0.90	มาก
ที่รองแก้วสาน	4.06	0.78	มาก
2. ผลิตภัณฑ์จากก้านช่อดอกชกที่สามารถดึงดูดและเป็นความต้องการของผู้บริโภค			
หมวกผ้า	3.83	0.73	มาก
กระเป๋าผ้า	4.11	0.66	มาก
รองเท้าผ้า	3.52	0.68	มาก
กระเป๋า/ตะกร้าสาน	3.95	0.67	มาก
ที่รองแก้วสาน	3.89	0.59	มาก
3. ผลิตภัณฑ์จากก้านช่อดอกชกที่มีความสะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน			
หมวกผ้า	4.17	0.83	มาก
กระเป๋าผ้า	4.24	0.66	มากที่สุด
รองเท้าผ้า	3.89	0.74	มาก
กระเป๋า/ตะกร้าสาน	4.08	0.62	มาก
ที่รองแก้วสาน	3.95	0.79	มาก
4. ผลิตภัณฑ์จากก้านช่อดอกชกที่สามารถสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน			
หมวกผ้า	4.15	0.85	มาก
กระเป๋าผ้า	4.24	0.66	มากที่สุด
รองเท้าผ้า	3.83	0.81	มาก

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ความคิดเห็น
กระเช้า/ตะกร้าสาน	4.15	0.81	มาก
ที่รองแก้วสาน	3.98	0.71	มาก
5. ผลิตภัณฑ์จากก้านช่อดอกชกมีประโยชน์ใช้สอย สามารถใช้ได้หลายโอกาส			
หมวกผ้า	4.18	0.70	มาก
กระเป๋าผ้า	4.24	0.66	มากที่สุด
รองเท้าผ้า	3.77	0.80	มาก
กระเช้า/ตะกร้าสาน	4.03	0.84	มาก
ที่รองแก้วสาน	3.98	0.81	มาก

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ก้านช่อดอกชกเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ได้แก่ กระเป๋าผ้าและที่รองแก้วสานเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นไปได้ในการผลิตมาก ($\bar{X} = 4.06$, $SD = 0.78$) กระเป๋าผ้าเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถดึงดูดและเป็นความต้องการของผู้บริโภคมาก ($\bar{X} = 4.11$, $SD = 0.66$) กระเป๋าผ้าเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความสะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนมากที่สุด ($\bar{X} = 4.24$, $SD = 0.66$) กระเป๋าผ้าเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนมากที่สุด ($\bar{X} = 4.24$, $SD = 0.66$) และกระเป๋าผ้าเป็นผลิตภัณฑ์มีประโยชน์ใช้สอยสามารถใช้ได้หลายโอกาสมากที่สุด ($\bar{X} = 4.24$, $SD = 0.66$) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ก้านช่อดอกชกเป็นกระเป๋าผ้า จำแนกตามอายุ รายได้ต่อเดือน และอาชีพ

กระเป๋าผ้า	ความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
1. อายุ	ระหว่างกลุ่ม	2.31	33	0.26	0.53	0.84
	ภายในกลุ่ม	19.31	51	0.48		
	รวม	32.62	84			
2. รายได้ต่อเดือน	ระหว่างกลุ่ม	20.03	33	2.23	2.24	0.03*
	ภายในกลุ่ม	39.75	51	0.99		
	รวม	59.78	84			
3. อาชีพ	ระหว่างกลุ่ม	28.54	33	3.17	0.96	0.49
	ภายในกลุ่ม	132.44	51	3.31		
	รวม	160.98	84			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อเปรียบเทียบความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ก้านช่อดอกชกเป็นผลิตภัณฑ์หมวกผ้า รองเท้าผ้า กระเป๋าหรือตะกร้าสาน และที่รองแก้วสาน พบว่า เพศ อายุ รายได้ต่อเดือน และอาชีพ มีความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ก้านช่อดอกชกไม่แตกต่างกัน และสำหรับความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ก้านช่อดอกชกเป็นกระเป๋าผ้า พบว่า รายได้ต่อเดือนแตกต่างกันมีความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ก้านช่อดอกชกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ก้านช่อดอกชกเป็นกระเป๋าผ้ากับรายได้ต่อเดือน (บาท/เดือน)

รายได้ต่อเดือน	$\bar{X}$	ไม่มีรายได้	ไม่เกิน 5,000	5,001 – 10,000	10,001 – 15,000	15,001 – 20,000	20,001 – 25,000
		4.19	4.04	4.37	4.00	3.20	4.00
ไม่มีรายได้	4.19		0.15	- 0.18	0.19	0.99*	0.19
ไม่เกิน 5,000	4.04			- 0.33*	0.04	0.84*	0.04
5,001 – 10,000	4.37				0.37	1.17*	0.37
10,001 – 15,000	4.00					0.80*	0.00
15,001 – 20,000	3.20						- 0.80
20,001 – 25,000	4.00						

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ระหว่างความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ก้านช่อดอกชกเป็นกระเป๋าผ้ากับรายได้ต่อเดือนมีความแตกต่างกัน ได้แก่ ผู้ที่ไม่มีรายได้ ผู้ที่มีรายได้ไม่เกิน 5,000 บาทต่อเดือน ผู้ที่มีรายได้ 5,001 – 10,000 บาทต่อเดือน ผู้ที่มีรายได้ 10,001 – 15,000 บาทต่อเดือน มีความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ก้านช่อดอกชกเป็นกระเป๋าผ้ามากกว่า ผู้ที่มีรายได้ 15,001 – 20,000 บาทต่อเดือน และผู้ที่มีรายได้ไม่เกิน 5,000 บาทต่อเดือน มีความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ก้านช่อดอกชกเป็นกระเป๋าฝ้าน้อยกว่าผู้ที่มีรายได้ 5,000 – 10,000 บาทต่อเดือน ดังแสดงในตารางที่ 3

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์ก้านช่อดอกชกของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ่อแสน ตำบลบ่อแสน อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร จากการใช้ประโยชน์จากก้านช่อดอกชกของชุมชนพบว่า ชุมชนได้ใช้ก้านช่อดอกชกมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ตะกร้า กระถางต้นไม้ เครื่องประดับ ตกแต่ง เครื่องเรือน เครื่องใช้ เป็นต้น และใช้เพื่อการปศุสัตว์ เช่น การทำเชือกจูงสัตว์ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Sapuan S.M., et al. (2019) พบว่า เส้นใยชกมีความแข็งแรง มีความทนทานสูงและทนต่อน้ำทะเลได้ดี จึงได้นำเส้นใยชกมาผลิตเป็นเชือกลากเรือ และเช่นเดียวกับ

การศึกษาของ Hrabe, P., et al. (2018) พบว่า เส้นใยชกไม่เพียงแต่จะมีความทนทานสูงเท่านั้น ยิ่งไปกว่านั้นยังง่ายต่อการแปรรูป เช่น การทำเชือก และทำวัสดุก่อสร้าง

2. เพื่อศึกษาความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ก้านช่อดอกชกของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ่อแสน ตำบลบ่อแสน อำเภอทับปุด จังหวัดพังงา โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ก้านช่อดอกชกเป็นเป็นกระเป๋ามากที่สุด เนื่องจากมีความเป็นไปได้ในการผลิต สามารถดึงดูดและเป็นความต้องการของผู้บริโภค มีความสะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน สามารถสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน มีประโยชน์ใช้สอยสามารถใช้ได้หลายโอกาส ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จุฬารวรรณ ดีเลิศ และชัยยศ วนิชวัฒนาวุฒิ (2564) ได้นำเส้นใยจากก้านโหม่งต้นจากมาออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากภูมิปัญญาทอผ้าฝ้ายของคนในชุมชน และเช่นเดียวกับการศึกษาของ ประภาพันธ์ พื้นนวล และคณะ (2561) ได้นำเส้นใยจากตาลมาทอเป็นผืนผ้าเพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์ เมื่อเปรียบเทียบความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ก้านช่อดอกชกเป็นผลิตภัณฑ์เป็นกระเป๋ามาก พบว่า รายได้ต่อเดือนแตกต่างกันมีความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ก้านช่อดอกชกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กิตติยา คีร์วงค์ และคณะ (2564) พบว่า รายได้มีความสัมพันธ์กับการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึก

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลิตภัณฑ์จากเส้นใยก้านช่อดอกชกสามารถนำไปจัดจำหน่ายได้จริง ซึ่งต้องมีการผลิต การวางแผนด้านการขนส่ง และการคำนวณต้นทุนในการผลิต
2. ผลิตภัณฑ์จากเส้นใยก้านช่อดอกชกควรมีการนำไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ให้มีความทันสมัยตอบสนองต่อความต้องการของทุกเพศทุกวัยและเป็นการเพิ่มทางเลือกให้แก่ผู้ซื้อ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้ในครั้งต่อไป

1. การนำเส้นใยก้านช่อดอกชกไปทอเป็นผืนผ้าควรมีการทดลองผสมกับพืชเส้นใยต่าง ๆ เพื่อนำไปปั่นเป็นเส้นด้ายและพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนต่อไป

เอกสารอ้างอิง (References)

- กิตติยา คีร์วงค์, วรณวิสา ไพศรี, และอรจิต ชัชวาล. (2564). พฤติกรรมผู้บริโภคและปัจจัยจูงใจในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึก บ้านผาซ้อย ตำบลห้วยส้ม อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*. 9(2), 68-85.
- จุฬารวรรณ ดีเลิศ และ ชัยยศ วนิชวัฒนาวุฒิ. (2564). การออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากภูมิปัญญาทอผ้าฝ้ายร่วมกับเส้นใยก้านโหม่งต้นจาก ชุมชนอ่างเตย ต.ท่าตะเกียบ อ. ท่าตะเกียบ จ. ฉะเชิงเทรา. *วารสารศิลปกรรมบูรพา*. 24(2), 68-86.

- ชุติมา หวังเบญจมาศ และธนากร พลฤกษ์รัตนภา. (2563). นวัตกรรมเส้นใยสับปะรดสู่ผลิตภัณฑ์แฟชั่นของกลุ่มรักษ์บ้านเราสงขลา. *วารสารเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ*. 11(1), 13-30.
- นภัทชนก ขวัญสง่า, นวัตกรรม อูมาศิลป์ และชไมพร มิตินันท์วงศ์. (2564). ผลิตภัณฑ์แฟชั่นไลฟ์สไตล์จากการพัฒนาเส้นใยตาปลา. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*. 6(12), 470-483.
- นาวิ เปลี๋ยวจิตร. (2562). การวิจัยเส้นใยจากกาบหมากเพื่อพัฒนาเป็นเคหะสิ่งทอ. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*. 13(3), 90-100.
- ประภาพันธุ์ พันนวล, พิชัย สดภิบาล และทรงวุฒิ เอกวุฒิมวงศา. (2561). การศึกษาและพัฒนาวัสดุจากเส้นใยกาบตาลเพื่อประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์. *วารสารวิชาการศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร*. 9(2), 1-15.
- ศรัณย์ จันทร์แก้ว, มียอง ซอ และเกรียงศักดิ์ เขียวมั่ง. (2563). การพัฒนาเส้นใยใบอ้อยเพื่อผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องประกอบการแต่งกาย. *วารสารวิชาการ ศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*. 11(2), 130-139.
- Krejcie, R.V., & Morgan, D.W. (1970). Determining sample sizes for research activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30, 607-610.
- Hrabe, P., Mizera, C., Herak, D., & Kabutey, A. (2018). Mechanical behaviour of Sugar palm (*Arenga pinnata*) fibres. *Agronomy Research*. 6(1), 1046-1051.
- Sapuan, S.M., Sahari, J., Ishak, M.R., & Sanyang, M.L. (2019). *Sugar palm biofibers, biopolymers, and biocomposites*. Taylor & Francis Group.